

A felfokozott hazugság, amikor az ember már nem él többet, de komédiázik és nem azért, hogy életének igazságát megmentse, hanem hogy a hazudozásban elmerülve az igazság látszatát fenntartsa és annak elvesztését ne kelljen bevallania. Komédiázni ezért annyit jelent, mint olyan hatványozott hazugságrendszerben élni, amely, miután a lét maga visszavonhatatlanul elveszett, már csak azt a látszatot kívánja fenntartani, hogy minden rendben van. A komédia jellegzetes területe nem, mint valaki hinné, a társadalom, ahol az ember természettől fogva színpadon van, hanem a vita privatissima, mert, ahogy Nietzsche mondja, az ember kifelé való hazugsága mellett nem is számít az, amit önmagának és befelé hazudik.

Komédia elsősorban, hogy az ember a lehetetlenné vált megegyezés felől hallgat. Alkalmazkodni megkísérel, hogy talán mégis. Behódol, megmagyarázza, hogy nincs semmi baj, mindig így volt, esetleg vigyorog és ha nagyon pimasz, azt mondja, hogy fejlődés. A komédia nem a léthamisítás és a korban már stabillá vált pseudoexisztencia, amellyel mint világténnyel számolni kell, hanem az elhazudott élet igazolására épített labirintusi mentérendszer.

A komédia nem azon alapszik, hogy a társadalomba (szociológiailag) és önmagunkban (pszichológiailag), nyilvánosan is, gondolkozásunkban is hazudunk, hanem, hogy e hazugságnak igazságjellegzet tulajdonítunk, ezenfelül, ha valaki ezt az igazságjellegzetet kétségbe meri vonni, még fel is háborodunk és meg is botránkozunk. A hazudozás abban a hiszemben történik, hogy életünk igazságát megvédjük, persze mindenki tudja, hogy e védelemmel magunkat a hazugságban erősítettük meg. A helyzet pedig nem megkerülhető, mert labirintusban nem lehet igazat mondani. Komédia, amikor úgy teszünk, mintha elhazudott létünk valódi lenne és mintha ez soha sem lett volna és nem is lehetne másképpen. Komédia a látszat fenntartása, hogy a dolog komoly, amiért érdemes, holott már mindenki által tudott, magától értetődő tény, hogy az egész nem ér semmit. Ezért, amikor hallatlan apparátussal a szociológia, a pszichológia, a történelem, a vallás, a morál, a filozófia a komédia leleplezésébe fog és bemutatja, hogy köz- és magánéletünk, viselkedésünk és magatartásunk komolytalan (pseudoexisztens) és erre a megállapításra toronymagas elméleteket épít, maga az egész szcientifikus arzenál is komolytalanra és lényegtelenre, vagyis komédiává lesz. Pillanatnyilag, mondjuk, éppen ez a legjelentékenyebb lépés; a komédiát leleplező tudományról kiderült, hogy pontosan ugyanolyan komédia. Akárcsoda, akármilyen módszerrel, akármilyen rendszerben óhajtja az embert egzisztenciális hazudozásban rajtakapni, módszer és rendszer hitelességét és igazságát azonnal elveszti és maga is komédiává lesz. Mindez pedig azért, mert labirintusi egzisztenciák vagyunk és a lényegtelenben tévelygünk. Az élet mindenekfölött való értékét fenn akarjuk tartani, viszont már régen átléptük azt a határt, amelyen túl az élet, éppen az élet érdekében élt hazudozás súlyát el képes viselni és igazságáról nem is szólva, lényegét és tartalmát, szépségéről nem is szólva, valódiságát és nemességét elveszti, komolytalan és üres és zavaros és jelentéktelen létszint-minimumra süllyedtünk, ahol akár így, akár úgy, tulajdonképpen mindegy, semmi sem jelent semmit.

Hamvas Béla